



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФТЕХОСВІТИ  
У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

**Методичні рекомендації з питань превентивного  
виховання учнів професійно-технічних навчальних  
закладів**



м. Дніпропетровськ  
2013

Посібник містить матеріали з методики превентивного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів, опис інтерактивних технологій профілактики девіантної поведінки та здійснення превентивного виховання, які допоможуть створити систему виховної роботи навчального закладу відповідно до існуючих норм і вимог сьогодення.

Посібник містить коротку теоретичну частину з викладом теоретико-методологічних засад профілактики девіантної поведінки, визначає систему роботи закладу з даної проблеми, яка спрямована на формування у підлітків здорового способу життя, орієнтує на вирішення проблем духовного розвитку неповнолітніх, вироблення сталої відповідальної поведінки в системі комплексного виховання підлітків. Наводяться також деякі моделі виховних систем різного масштабу. Ці моделі можуть бути використані повністю, стати складовими виховної системи закладу, сприяти створенню власної виховної технології.

Для заступників директорів ПТНЗ з виховної роботи, класних керівників, вихователів гуртожитків, а також педагогів, які займаються самоосвітою.

## Складові процесу поліпшення взаємин з важкими підлітками.



## Зміст

1. Зміст превентивного виховання.
2. Діагностична процедура і її місце у превентивному вихованні учнів:
  - рівні діагностики;
  - програма вивчення і виявлення рівня морально-етичного і соціального розвитку та виховання «важкого» підлітка.
3. Форми проведення виховних заходів з тематики превентивного виховання.
4. Методи превентивного виховання:
  - рольова гра;
  - робота в парах і групах;
  - мозковий штурм;
  - дискусія в групі;
  - опитування;
  - виконання проєктів;
  - «гудіння вулика»;
  - використання малюнків;
  - малюнки і фото;
  - карикатури і комікси;
  - відео;
  - газети;
  - інтерв'ю;
  - асоціативний зв'язок;
  - відтворення інформації.
5. Урок Сократа.
6. Система правового виховання та освіти (схема).
7. З досвіду правового виховання учнів в навчальних закладах України.
8. Заходи на виконання Комплексної програми профілактики злочинності.
9. П л а н роботи Ради профілактики девіантної поведінки учнів навчального закладу.
10. З досвіду роботи правового клубу «Феміда» гуманітарної гімназії №5 м. Коростишева житомирської області:
  - міська рада гімназійного містечка;
  - шляхи формування свідомості учнів;
  - положення про клуб учнівської молоді гуманітарної гімназії №5 м. Коростишева "Феміда ";
  - структура клубу «Феміда»
11. З досвіду роботи школи правових знань «Підліток» при обласній бібліотеці для юнацтва.
12. З досвіду роботи Луганського будівельного технікуму щодо правового виховання студентів.
13. Вивчення проблем духовних цінностей і соціокультурних орієнтацій учнівської молоді.

**Превентивне виховання** – реалізація заходів, що спрямовані на попередження злочинів і злочинності, вдосконалення способу життя учнів без порушень норм моралі; розвиток умов, що сприяють збереженню здоров'я та життя дітей, виявлення негативних змін у поведінці учнів, вивчення причин і умов, що сприяють скоєнню злочину, попередження їх подальшого розвитку; організація змістовного дозвілля, поліпшення роботи з підлітками, які мають девіантну поведінку, надання їм допомоги в самовихованні.

**Мета превентивного виховання:** формування правової свідомості на основі тих правових знань, уявлень, переконань, що склалися в нашому суспільстві; почуттів, що регулюють поведінку: почуття законності обраної мети, правомірності шляхів її реалізації, справедливості, активної протидії порушникам законів країни і підвищення правової культури всіх учасників навчально-виховного процесу; формування здорового способу життя, попередження асоціальних проявів серед учнів, профілактика вживання наркогенних речовин.

**Основні завдання превентивного виховання:**

- Профілактика неадекватної поведінки учнів ПТНЗ;
- Створення в навчальних закладах сприятливого середовища для зміцнення здібностей учнів; організація змістовного дозвілля;
- Розвиток логічного мислення, виховання уважності, спостережливості; навчання вмінню використовувати отримані знання в повсякденному житті;
- Формування в учнів відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих, уміння протистояти негативному впливу середовища, свідомого вибору здорового способу життя;
- Допомога підліткам у формуванні власної точки зору щодо вживання шкідливих речовин (паління, алкоголь, наркотики) на основі інформації про його негативний вплив;
- Виховання і розвиток потреби у здоровому способі життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я учнів як найвищої соціальної цінності.

**Основні напрямки превентивного виховання:**

- Навчально-виховний;
- Науково-дослідний;
- Науково-методичний;
- Соціально-психологічний;
- Медичне забезпечення;
- Діагностичний;
- Інформаційний;
- Матеріально-технічний.

## Діагностика у превентивному вихованні молоді

Суть педагогічної діагностики – у виявленні факторів негативного впливу на учнів, пошуках стратегії позитивної соціальної адаптації підлітків на основі їх захисту, допомоги у визначенні соціально-цінних орієнтирів.

В розробці діагностичної процедури, виборі алгоритму діагностики, корекційних методик важливим для колективу вихователів є знання соціального **паспорта** мікрорайону навчального закладу.

**Наступний рівень діагностики** – діагностика на рівні навчального закладу. Вона має включати відомості про колектив училища: учнівський і педагогічний, зокрема кількість учнів (загальна й окремо по курсах та спеціальностях), з них – хлопців і дівчат; участь учнів у пізнавально-розвиваючій, трудовій діяльності, естетично-художній, спортивній тощо; конкретні відомості про учнів, які потребують посиленої уваги вихователів. Адміністрація повинна добре знати нахили і уподобання кожного вчителя, об уміло і з користю для справи використати потенційні творчі можливості кожного вихователя.

Заводиться картка обліку профілактичної роботи в навчальному закладі такого зразка.

### Картка обліку профілактичної роботи

Навчальний заклад.....

Район міста.....Мікрорайон.....

#### 1. Кількість учнів у ПТНЗ

Стать	Спеціальність																				
	С1			С2			С3			С4			С5				С6				
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	4	1	2	3	4	
Д																					
Х																					

Примітка (позначення):

Д – дівчата, Х – хлопці, С1, С2, С3, С4, С5 – назва спеціальності

#### II. Кількість учнів, що перебувають на обліку в зв'язку з протиправною поведінкою

Курс	Вид обліку					
	Внутрішньогруповий		Внутрішньо-училищний		ІСН	
	Д	Х	Д	Х	Д	Х
I						
II						
III						
IV						

#### III. Кількість учнів I курсу, що вирізняються негативними проявами у поведінці

Вихованці З/О навчальних закладів	Вихованці інтернатних установ
-----------------------------------	-------------------------------

Д	Х	Д	Х

IV. Кількість учнів, виключених з ПТНЗ протягом навчального року

200_ - 200_ навчальний рік		Причина виключення	
Д	Х		

У. За якими показниками ПТНЗ направляє відповідні документи на розгляд служб у справах неповнолітніх.....

УІ. Які недоліки в роботі служб у справах неповнолітніх відчуваєте на собі?.....

УІІ. Які форми і методи роботи служби в справах з неповнолітніх вважаєте найбільш ефективними?.....

УІІІ. Склад училищної ради з профілактики правопорушень

№ з/п	Прізвище, ім'я по батькові	Посада	Представник (від учнів, педагогів, батьків, громадськості)	Обов'язки в Раді

IX. Голова Ради навчального закладу

Прізвище, ім'я по батькові.....

X. Підрозділ Ради ПТНЗ

Назва підрозділу	Керівник підрозділу	
	Прізвище, ініціали	Посада

XI. Найбільш ефективні методи роботи ПТНЗ.....

XII. Пропозиції щодо вдосконалення превентивного виховання в училищі.....

**Третій етап діагностики** – на рівні групи (з'ясування рівня душевного комфорту учнів в училищному колективі та колективі групи, емоційної атмосфери в родинному середовищі, взаємостосунків між учнями та педагогами, аби уникнути конфліктних ситуацій тощо).

Алгоритми такої діагностики можуть бути різні (це показники рівнів вихованості, різного роду анкети).

Маючи загальні відомості про колектив, уявлення про особистісні риси учнів з девіантною поведінкою, класний керівник, майстер повинні розробити Програму вивчення і виявлення рівня морально-етичного і соціального розвитку та виховання «важкого» підлітка:

1. Особливості поведінки в сім'ї, навчальному закладі, в громадських місцях. Ставлення до навчання та праці, участь у громадському житті.

2. Особливості темпераменту, характеру, інтересів, нахилів, пам'яті, сприймання, уяви, уваги, мови.
3. В чому полягає найголовніше упущення у вихованні учня, яке стало причиною його девіантної поведінки.
4. Які заходи превентивного впливу застосовувались до даного учня, їх результати.
5. Яких заходів треба вжити для успішного подолання важковиховуваності учня.

### **Форми проведення виховних заходів з тематики превентивного виховання**

1. Робота лекторію «Самопізнання та самовиховання» .
2. Проблемно-пошуковий семінар «Стратегія життєвого успіху».
3. Аукціон життєвих ідей.
4. Соціально-педагогічний тренінг «Алгоритм саморозвитку».
5. Психологічні уроки із загальною тематикою «Найважче в світі змінювати себе».
6. Партнерство із регіональним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.
7. Здійснення соціальної реабілітації учнівської молоді через залучення її до активної діяльності.
8. Соціологічні опитування серед учнівської молоді з метою виявлення обізнаності ризикованої поведінки щодо ВІЛ та наркоманії.
9. Конференція «Взаємозв'язок права і моралі»,
10. Турніри знавців права.
11. Співпраця з працівниками медичних та профілактичних установ регіону для проведення індивідуальної роботи з учнями.
12. Години спілкування з лікарями-гінекологами та венерологами: «Відверто про таємне: проблема ранніх статевих стосунків».
13. Санітарно-оздоровча робота.
14. Освітньо-виховні акції до Всесвітніх днів боротьби з тютюнопалінням, зловживанням наркотиками, боротьби зі СНІДом.
15. Батьківський всеобуч щодо профілактики шкідливих звичок, ВІЛ-інфекції/СНІДу.
16. Організація роботи школи соціальних волонтерів.
17. Організація роботи агітбригади «За здоровий спосіб життя».
18. Конкурси плакатів, листівок, буклетів, стіннівок соціального спрямування.

### **Методи превентивного виховання**

#### ***1. Рольова гра***

**Суть і мета:** рольова гра – це невелика п'єса, яка ставиться учнями. Як правило, в її основі лежить імпровізація. Її мета – інсценувати для учнів ситуації та події юридичного характеру. Рольові ігри сприяють кращому



розумінню цих ситуацій, а також формуванню співучасті щодо тих, про кого йдеться.

#### **Застосування методу:**

- сформулюйте проблему;
- визначте сценічні ситуації, інтриги, дійових осіб;
- визначте кількість учасників і спостерігачів, обдумайте, як доцільніше працювати: всім колективом чи групами, залучайте несміливих;
- продумайте сценарій (чи це буде розповідь ведучого, яку ілюструють, «озвучують», чи це інсценізація, де діють спонтанно, без підготовки діалогів, чи це імітація судового процесу);
- дайте учням час на обдумування гри і своїх ролей;
- учні виконують рольову гру;
- можна в критичний момент зупинити гру, аби опитати спостерігачів та учасників, що саме відбувається на сцені;
- після гри важливо, щоб учні задумались, усвідомили, що це не просто гра, а життєва ситуація, потім обговорити її;
- якщо рольова гра пройшла не успішно – поцікавтесь в учнів, що треба змінити; якщо вдалося – продемонструйте іншим;

#### **Запам'ятайте:**

- рольові ігри мають зачіпати проблеми суперечливі, на які нема однозначної відповіді;
- рольові ігри треба проводити обережно, щоб не зачепити чийсь біль.

## **2. Робота в парах і групах.**

**Суть і мета:** поділ учнів одного колективу на пари чи групи дає більше можливостей для співпраці. Метод доцільний тоді, коли велику кількість ідей треба втілити за короткий час або осмислити абстрактні поняття на основі власного досвіду.

#### **Застосування:**

- подумайте, за яким принципом формувати групи;
- якщо групи великі – вибрати керівника, який вів би записи;
- чітко поясніть завдання, розсадить учнів так, щоб вони бачили один одного;
- приділяйте увагу всім групам, не заважаючи разом з тим (втручайтеся лише тоді, коли група просить);
- групи мають прозвітувати про виконану роботу (прийняти рішення, підбити підсумки з винесеного питання, проінформувати про те, як ішло обговорення);
- оцінювання роботи.

## **3. Мозковий штурм (брейн-стормінг)**

**Суть і мета:** це метод захоочення творчої активності та швидкого генерування великої кількості ідей.

#### **Застосування:**

- виберіть тему для мозкового штурму; сформулюйте її у вигляді запитань, відповіді на які були б багатоваріантними; запишіть їх на видному місці

(наприклад «Як можна надати затишного вигляду прилеглий до училища території»);

- запропонуйте учням внести пропозиції, запишіть їх на видному місці;
- учні не повинні коментувати й повторювати ідеї один одного;
- не давайте самі оцінку ідеям, свої власні ідеї висловлюйте тільки тоді, коли треба заохотити учнів;
- припиніть мозковий штурм, коли ідеї вичерпуються;
- прогляньте всі пропозиції, запропонуйте учням прокоментувати їх.

#### **4. Дискусія в групі.**

**Суть і мета:** надається можливість виявити позиції педагогів та учнів до тієї чи іншої правознавчої проблеми, наприклад, прав людини. Обговорення дає можливість навчитися слухати співрозмовника, говорити по черзі. Можна розробити «Правила дискусії», над якими повинні працювати всі.

##### **Застосування:**

- 1) домовтесь про місце проведення дискусії;
- 2) домовтесь про спільні правила проведення дискусії, проаналізуйте пропозиції, якщо нема ніяких – запропонуйте свої, наприклад:
  - якщо хтось говорить – слухай;
  - кожен говорить по черзі, а не всі одночасно;
  - якщо бажаєш висловитися – підніми руку;
  - не перебивай того, хто говорить;
  - якщо ти не згоден з тим, хто говорить, переконай себе, що ти маєш критикувати його думку, а не його самого;
  - не смійся, коли хтось говорить;
  - заохочуй до розмови інших;
- 3) обговоріть санкції, які треба застосувати до порушника правил;
- 4) поправила вивішуйте на видному місці – й нехай висять протягом усього навчального року.

#### **5. Опитування.**

**Суть і мета:** питання для опитування повинні передбачати різні варіанти відповідей (а не «так» чи «ні»), висловлення своєї думки, тобто вони мають бути відкриті.

1. Гіпотетичні запитання: «Що б ви зробили чи подумали б...»
2. Роздуми: «Як ми могли допомогти розв'язати цю проблему»
3. Заохочення, підтримка: «Цікаво, і що потім?»
4. З'ясування позиції: «Що ти думаєш чи відчуваєш з приводу...»
5. Розслідування: «Чому ти так думаєш?»
6. Уточнення підведення підсумку: «Чи матиму я рацію, коли скажу, що на твою думку..»
7. Пошук згоди: «Чи більшість із нас погодиться з тим, що...»

#### **6. Виконання проектів.**

**Суть і мета:** це самостійне дослідження учнями певних тем протягом певного проміжку часу, яке завершується написанням підсумкової роботи.

**Застосування (за етапами):**

- вибір теми або проблеми (тему можуть підбирати як педагог, так і самі учні; питання мають бути сформульовані точно і чітко);
- планування проекту (вирішити, на який час розраховувати проект, які матеріали і засоби треба використати, де їх знайти, як учні працюватимуть поодиночці чи в групах, як має завершитись проект);
- процес дослідження (під час дослідження виробляється багато навичок; відвідувати певні заклади, розмовляти, брати інтерв'ю, читати, фотографувати, збирати статистичні дані, обробляти їх, працювати з відеокамерою, малювати, поєднувати академічні, соціальні і творчі здібності);
- результат (письмовий звіт, фільм, виставка, аудіо запис, лекція, картина, вірш; проекти, які мають соціальне значення, можуть бути використані в пресі, телебаченні, науковій роботі);
- оцінювання (оцінюють кілька педагогів, залежно від того, знання і вміння з яких предметів використовувались під час роботи над проектом).

### **7. Метод «гудіння вулика»**

Суть і мета: використовується, щоб змінити темп виховної години (наприклад, після довгої промови, педагог дає учням можливість порозмовляти в парах чи групах).

Застосування:

- скажіть, що протягом 5 хвилин учні можуть реагувати на те, що буде сказано чи продемонстровано;
- учні можуть обмінятися враженнями, обговорити те, що було незрозуміле;
- запропонувати обмінятися думками з усією групою.

### **8. Використання малюнків.**

Суть і мета: навчити учнів спостерігати, співпрацювати, розвивати уяву, виховувати співчуття (наприклад, при вивченні прав людини, можна зробити виставку учнівських малюнків).

Застосування:

- назбирайте з газет, журналів, книжок цікаві малюнки на різні теми;
- запропонуйте учням працювати в парах, дайте кожному учневі малюнок (іншим не показувати);
- кожен описує словами свій малюнок, а партнер пробує його намалювати; потім міняються ролями малюнки можуть бути схематичні, головне передати за описом;
- порівнюють з оригіналом; обговорюють, що було упущено, наскільки важливе;

або

- запропонуйте намалювати сусіда по парті, запитуючи його про улюблені речі, заняття;
- відповіді на ці запитання мають бути відображені на малюнку (навколо портрета сусіда).

### **9. Малюнки і світлина (фото).**

Суть і мета: на малюнках і фотографіях зображено ідентичне, але воно сприймається кожним по-своєму (ми ж світ сприймаємо неоднаково).

Застосування:

- дайте учням малюнок (парі учнів), щоб вони розглянули його і поставили кілька суттєвих запитань щодо малюнка; малюнки мають бути пов'язані з проблемою, над якою ви працюєте;
- запропонуйте парі показати свій малюнок і чотири найважливіші запитання сусідній парі (виділіть 10 хвилин для того, щоб вони спільно знайшли відповіді на всі запитання); запропонуйте скласти два списки: питання, на які не можуть відповісти, і питання, на які можуть відповісти;
- зробіть виставку всіх малюнків, запитань і відповідей; запропонуйте всім добре ознайомитися з цими матеріалами й зробити при потребі коментарі.

### **10. Карикатури та комікси.**

Суть і мета: можуть розважати, інформувати, виховувати.

Застосування:

- заготуйте карикатури або сторінки гумору з газет, часописів, коміксів, реклами, пов'язані тематично (насильство, відсутність толерантності, расизм, беззаконня....);
- запропонуйте учням обговорити їх за такими запитаннями:
  - 1) Якою була ваша перша емоційна реакція?
  - 2) Яка головна думка карикатури чи коміксу?
  - 3) Чи зображення ефективно передає зміст, певну точку зору і чи спонукає замислитись над проблемою?
  - 4) Що критикується: ідея чи група людей?
  - 5) Чи використано на малюнку певні стереотипи, упередження, відносно певної групи людей, як-от: жінок етнічних груп, біженців, інвалідів, неповнолітніх?
  - 6) Зроблено це серйозно, з гумором чи з іронією? Як це допомагає розкрити головний задум?

Або

- запропонуйте учням вибрати певний аспект проблем законслухняності, прав людини і зобразити його у вигляді карикатури або гумористичної сторінки (щоб робота змусила людей замислитися);
- організуйте виставку робіт.

### **11. Відео.**

Рада Європи та Міжнародна Асоціація випустили відеокасети для використання в навчальних закладах. Корисними можуть бути уривки теленовін, документальних стрічок.

Інформацію, яку отримують учні через відео, швидше обробляють. Наприклад: дати завдання: використавши уяву, написати щоденник людини, яку побачили у відеофільмі, або покласти зміст відеофільм в дискусію.

### **12. Газети.**

Суть і мета: іноді в ЗМІ даються певні репортажі, інтерв'ю з суб'єктивними стереотипами та упередженнями. Аналіз допомагає учням розпізнавати їх у житті та могти їм протистояти.

Такий вид діяльності вдосконалює також комунікативні здібності.

Застосування:

- виберіть актуальні теми, обговорювані ЗМІ;
- поділіть групу на окремі групи (4-5 чоловік);
- дайте кожній групі повідомлення;
- запропонуйте обговорити питання:
  - 1) Чи розкриває зміст репортажу його назва?
  - 2) Ваша перша реакція на описану ситуацію. Чи маєте враження, що хтось помилився? Якщо так, то хто?
  - 3) Чи висунуті проти когось прямі звинувачення? Якщо так, то складіть їх список.
  - 4) Чи підкріплені вони якимись доказами?
  - 5) Яка частина репортажу когось критикує?
  - 6) Яка частина підтримує і захищає?
  - 7) Чи вміщені в статті безпосередні пояснення людей, яких критикують?
  - 8) Які слова були вирішальними для створення вашого враження?
  - 9) Чи вміщені в статті думки простих громадян стосовно цієї проблеми?
  - 10) Якою є позиція владних структур (працівників соціальних служб, міліції, службовців)?
- продовжити аналіз шляхом розширеної дискусії, написання учнями власних репортажів або порівняння, як висвітлити проблему в пресі, на радіо, телебаченні;
- можете запропонувати учням принести цікаві для них газетні матеріали (так можна сформувати добірку, яка стане основою дискусії в групі); ватро задіяти до цього і батьків.

### **13. Інтерв'ю.**

Суть і мета: знайти відповідь не в нормативних документах, книжках, а на конкретних прикладах (наприклад, як змінилися права дитини з давніх часів до сьогодні – через інтерв'ю дідусів, бабусь, батьків).

Застосування:

- поясніть дітям, що документи, які містять права дитини, - результат тривалого процесу, а в минулому багатьма з цих прав діти не могли користуватися;
- складіть з дітьми короткий список дідусів і бабусь;
- запропонуйте взяти в них інтерв'ю;
- не забудьте спочатку з'ясувати з ними у співбесіді, наскільки вони обізнані з даною проблемою (запитання обдумайте завчасно);
- не перебивайте, нехай інтерв'ю розвивається природно;
- запишіть відповіді на папір, або на касету;
- якщо респондентів кілька, то можуть одне питання обговорювати разом, а не по черзі;
- після інтерв'ю запропонуйте порівняти відповіді з положеннями Конвенції про права дитини.

Поставте запитання:

1. Чи поважали права дітей у минулому?
2. Які права ігнорувалися і чому?
3. Чи хотілося б вам жити в такий час?
4. покращилось чи погіршилося становище дітей сьогодні?

Альтернативна методика

1. Інтерв'ю беруть дома в респондентів.
2. Використовують газетний матеріал, щоб проаналізувати, як захищають чи ігнорують права дітей в інших країнах.
3. Запропонуйте учням групи поставити п'єсу, написати вірш, оповідання, виконати малюнок, в яких порівняти життя дітей колись і тепер.
4. Народна література – гарне джерело для цього.

#### **14. Асоціативний зв'язок.**

Суть і мета: може використовуватись на першому етапі роботи (щоб з'ясувати, наскільки учні обізнані з темою) і на останньому (щоб встановити, що засвоїли).

Застосування:

- підберіть ключове слово, пов'язане з проблемою, яка вивчається;
- які асоціації викликає це слово (можна написати, намалювати, розказати);
- теж саме можна запропонувати після вивчення теми (щоб бачити зміни); дати учням можливість висловитись стосовно теми, або назвати якесь слово, пов'язане з нею (зберіть ці слова).

#### **15. Відтворення інформації.**

Суть і мета: аби проникнути в інформацію, треба відтворити її в іншій формі (наприклад: прослухавши оповідання, треба відобразити його в малюнках); учні змушені будуть вибрати головне і аргументувати свій вибір малюнка.

Застосування:

- підберіть з учнями малюнок, вірш, карикатуру, фільм;
- учні ознайомлюються з відібраним;
- приймається рішення, який епізод можна відтворити іншими засобами і чому саме його;
- що можна додати (обов'язково обґрунтувати);
- опрацювання нової версії.

Пропозиції щодо видів відтворюваної інформації:

- звукозапис радіо вистави;
- коротке письмове оповідання;
- оповідання в жанрі коміксу;
- описовий вірш;
- малюнок;
- розповідь;
- вистава в групі.

### **Урок Сократа.**

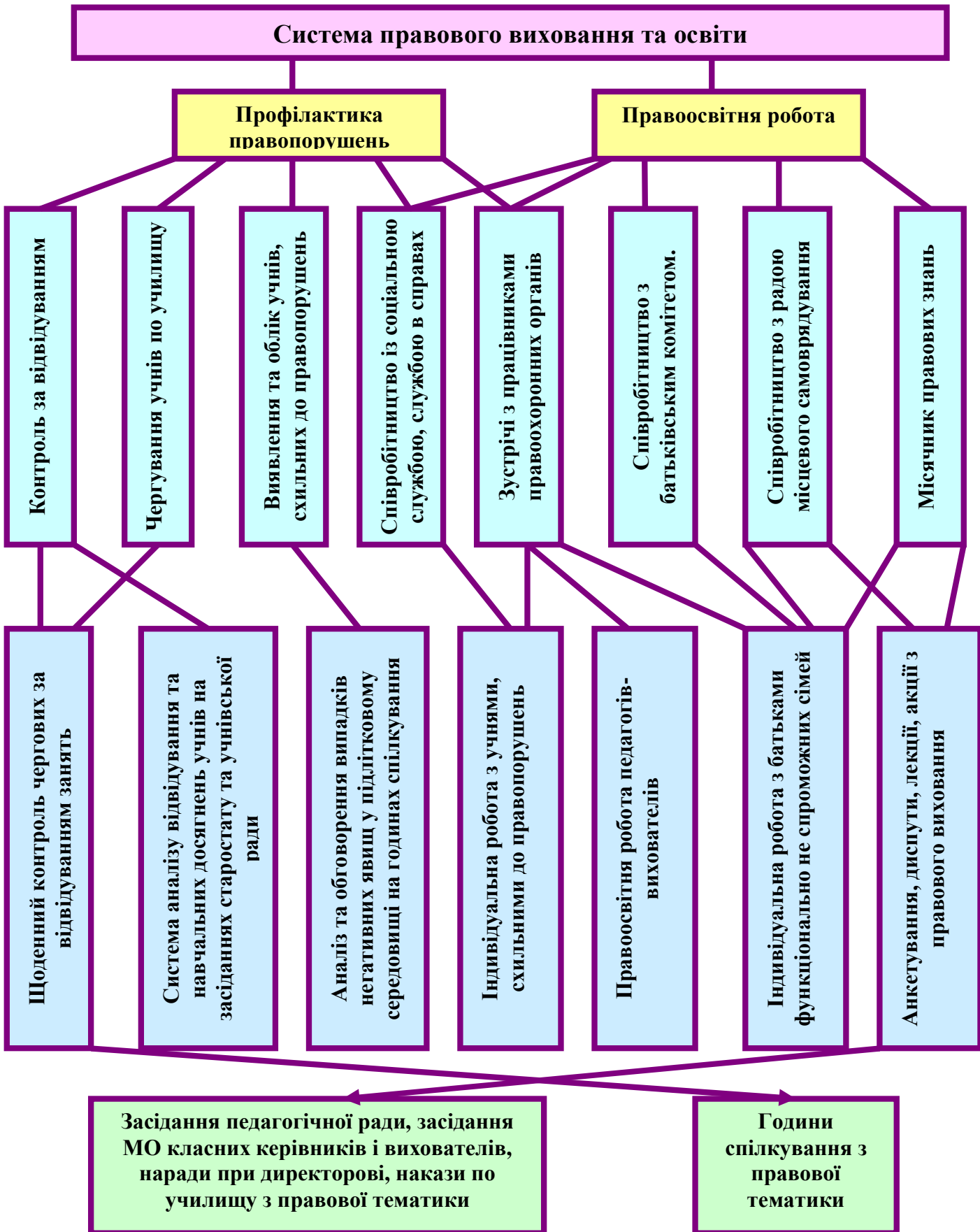
Учням пропонується дати відповіді на 9 запитань. Наприклад:

1. Хто отримує більше задоволення: той, кому роблять добро, чи той, хто його робить?
2. чи завжди треба дошукуватись істини?
3. Що краще: синиця в руці чи журавель в небі?
4. Кому краще живеться: совісному чи безсовісному?
5. Ким гірше бути: тираном чи тим, кого тиранять?
6. Їсти, щоб жити, чи жити, щоб їсти?
7. Чи можна поступитися совістю для отримання засобів на добру справу?
8. Чи позбавляє дисципліна свободи?
9. Чи добре живеться тому, у кого є все, чого він хоче?

Підводячи підсумок такого уроку, учні приходять до життєвої істини, про яку завжди казав Сократ. Давньогрецький філософ теж пропонував своїм учням відповідати на запитання і спільними зусиллями здобувати знання.







### **З досвіду правового виховання учнів в навчальних закладах України**

Метою правового виховання учнів є формування правової культури громадянина вільної України. Правова культура складається передусім із свідомого ставлення громадянина до своїх прав і обов'язків, глибокої поваги до законів і правил людського співжиття, готовності дотримуватись вимог, що виражають волю та інтереси народу, активної участі в управлінні державними справами, рішучої боротьби з порушниками закону.

Правове виховання в загальній системі національного виховання вирішує тільки йому властиві завдання: формування правової свідомості та культури учнів.

Вплив суспільної свідомості на індивідуальну в умовах школи здійснюється через реалізацію виховних можливостей навчальних предметів, а також шляхом позаурочної виховної роботи. Педагог у даному разі виступає як активний посередник між суспільною правосвідомістю і правосвідомістю учнів. При цьому враховуються індивідуальні особливості кожного учня, його знання, почуття, оцінні судження, які сформувалися у процесі його життя і виховання.

Головні функції закладу в роботі з правового виховання (організаторська, консультативна, захисна, опікунська) виконують:

Директор закладу :

- відповідає за реалізацію Законів України "Про освіту", "Про охорону дитинства";
- визначає головні напрями і зміст виховання;
- визначає питання для обговорення на засіданнях педагогічної ради, нарадах при директорі;
- встановлює ділові контакти з керівниками підприємств, установ, районною державною адміністрацією;
- спрямовує діяльність батьківського комітету на використання можливостей мікрорайону у здійсненні більш тісного зв'язку ПТНЗ з сім'єю;

Заступники директора з навчально - виховної роботи :

- відповідають за реалізацію Закону України "Про освіту", "Про охорону дитинства" та інш.;
- спрямовують діяльність учителів - предметників на організацію роботи гуртків, клубів, секцій;
- проводять психолого-педагогічну просвітницьку роботу серед батьків;
- організовують індивідуальну педагогічну допомогу учням, які її потребують.

Заступник директора з виховної роботи :

- надає конкретну методичну допомогу у плануванні та організації діяльності гуртків та клубів;
- встановлює контакти з позашкільними навчальними закладами, службою у справах неповнолітніх, батьківською громадою, іншими соціальними інститутами для реалізації інтересів учнів.

Практичний психолог організовує і проводить:

- психологічну діагностику, обробку її результатів, оформлення висновків та рекомендацій;
- індивідуальне консультування учнів, батьків, вчителів;
- підготовку та проведення психолого-педагогічного консиліуму;
- ділові ігри, тренінги з педагогами, батьками та учнями.

Соціальний педагог :

- працює з учнями та сім'ями, які потребують соціального захисту;
- надає допомогу батькам з проблем виховання в сім'ї;
- проводить психолого-педагогічні та соціально-педагогічні консультації, роботу з важковиховуваними учнями;
- встановлює причини та сприяє розв'язанню конфліктів, що виникають у навчальній та позанавчальній сфері, у сім'ї.

Класний керівник здійснює свою діяльність відповідно до «Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти» (наказ МОН України від 06.09.2000 №434)

Учні ПТНЗ є активними учасниками діяльності органів учнівського самоврядування, виступають із лекціями та рефератами перед ровесниками та учнями молодших класів, беруть участь в роботі правового лекторію.

В ПТНЗ склалась своєрідна система профілактичної роботи (первинна профілактика):

- контроль за відвідуванням учнями ПТНЗ (ведеться класними керівниками в журналі, черговими учнями в спеціальному журналі, звіт старост щопонеділка);
- у ПТНЗ діють Правила для учнів;
- проводяться по групах цикли бесід на правову тематику.

Педагогічний колектив усвідомлює відповідальність за виховання кожного учня. Своє завдання вбачає у вдосконаленні навчально-виховного процесу, створенні оптимально сприятливих умов для самореалізації кожного учня. У навчальному закладі здійснюється комплекс заходів, спрямованих на покращення становища дітей. З цією метою розроблено і впроваджується план спільних дій педагогічного колективу і батьківського комітету з профілактики бездоглядності, бродяжництва, правопорушень, куріння, алкоголізму й наркоманії серед учнів.

У вересні проводиться обстеження та вивчення житлово-побутових умов учнів з метою виявлення учнів „групи ризику“, учнів, які залишились без батьківської опіки, учнів з багатодітних, малозабезпечених те неповних сімей. Створюється банк даних таких учнів, складаються акти обстежень сім'ї та психолого-педагогічні характеристики учнів. Протягом року з цією групою учнів проводиться певна робота, а саме:

- відвідування сімей (функціонально-неспроможні, багатодітні);
- індивідуальна робота з учнями;
- діагностика та корекція поведінки;
- робота з батьками;

- організація дозвілля.

Педагогічним колективом розроблено систему заходів позаурочної діяльності учнів. Особлива увага надається проблемам організації змістовного відпочинку, проведенню фізкультурно-оздоровчої роботи, формуванню культури здоров'я, позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у підлітків, що сприяє зменшенню кількості скоєних учнями правопорушень, готовності до навчання і праці.

Особливою популярністю серед учнів ПТНЗ користуються виступи училищної агітбригади «Ми за здоровий спосіб життя», зустрічі з фахівцями обласного Центру боротьби зі СНІДом, наркологічного диспансеру, проведення тренінгів «Бережімо себе» (з профілактики бездоглядності, формування навичок безпечної поведінки).

Важливим завданням, що стоїть перед усіма суб'єктами навчально - виховного процесу, є створення сприятливих умов для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку кожного учня, формування у них почуття відповідального ставлення до власного здоров'я. Перевага надається проведенню тематичних тижнів, декад, місячників (Охорони дитинства, Правової пропаганди. Соціального захисту дітей, Основ безпеки життєдіяльності, Профілактики шкідливих звичок, 16 днів проти насильства). Такі тематичні заходи присвячуються Всесвітньому Дню без тютюну (щорічно, листопад місяць); Всесвітньому Дню боротьби зі СНІДом (1 грудня); Всесвітньому Дню боротьби з наркоманією (1 березня); Всесвітньому Дню здоров'я (7 квітня) тощо.

Проведення соціально - психологічною службою заходів, орієнтованих на превентивне виховання, метою якого є формування в учнів орієнтації на здоровий спосіб життя, профілактика алкоголізму, наркоманії, СНІДу і злочинності серед неповнолітніх, попередження суїцидальної поведінки тощо, є одним з основних напрямів щоденної роботи.

В закладі діє система вторинної профілактики: створено Раду профілактики девіантної поведінки, членами якої є вчителі, медичні працівники, члени батьківського та учнівського комітетів. „Служба дисципліни і правопорядку" при учнівському комітеті слідкує за дотриманням правил поведінки і правопорядку.

Учні охоплені заняттями в шкільних гуртках і секціях, в гуртках Будинку дитячої та юнацької творчості, в музичній, художній, спортивній школах. Мають постійні і тимчасові дорученнями

Працює соціально-психологічна служба, правовий лекторій та кіно-лекторій, факультативи: „Етика та психологія сімейного життя", „Здоровий спосіб життя", „Основи життєтворчості", Клуб „Ромашка".

Найбільш поширеними формами і методами у роботі класних керівників з правового виховання є години спілкування, бесіди, вивчення правил для учнів, сюжетно-рольові ігри, диспути, вікторини, обговорення матеріалів, що подаються у періодичних виданнях.

В процесі правового виховання в кожній групі проводяться години спілкування щодо вивчення символіки України (Гімн, Герб, Прапор), свята: „Рідне місто моє“, „Моя вишнева Україна“, „І буде син, і буде мати, і будуть люди на землі“, на яких класні керівники намагаються прищепити патріотичні почуття, любов до Батьківщини, свого міста, народу, його традицій, відданість національній ідеї.

Спільно з батьками проводяться літературні вечори-збори: «Берег дитинства», «Моя земля - земля моїх батьків», на яких розглядаються важливі морально-етичні проблеми нашого життя.

З метою профілактичної роботи в ПТНЗ склалась система проведення і організації дозвілля учнів. Практикується раз на місяць проведення дискотеки, організовуються розважальні програми „Пан та Пані“, „Кохання берегти умійте“, „Чудова сімка“, „Тато, мама, я - спортивна сім'я“, „КВК“.

Питання правового виховання і правової освіти неодноразово вивчалися і виносились на розгляд педрад („Діяльність педколективу з реалізації особистісно орієнтованої системи громадянського виховання учнів“, „Формування правової культури учнів“); на засідання методоб'єднання класних керівників („Спільна робота ПТНЗ, сім'ї та громадськості з виховання учнів“, „Діагностика учнів з метою виявлення правосвідомості учнів“, „Форми і методи роботи з правового виховання“, „Створення необхідних умов для виховання моральних якостей у учнів“, „Складання психолого-педагогічної характеристики на учня з неадекватною поведінкою“, „Індивідуально-психологічні особливості важковиховуваних підлітків“, „Умови, що забезпечують подолання важковиховуваності учнів“).

Значну роль у роботі з правового виховання відіграє учнівська мерія „ГРОМАДА - М“. Це перший паросток учнівського самоврядування, метою якого є захист прав, інтересів її членів, організація змістовного дозвілля, добрих і корисних справ, розвиток творчих здібностей учнів, забезпечення порядку в ПТНЗ, У своїй щоденній діяльності члени мерії „ГРОМАДА - М“ керуються принципами єдності слова і діла, гідності, честі й совісті, дружби й підтримки, турботи, чуйності та милосердя.

Формування загальнолюдських цінностей здійснюється шляхом реалізації таких основних положень програми мерії: виховувати в собі віру, розкривати й розвивати творчі здібності, творити добро; шанувати Батьківщину, народ, берегти тепло батьківської оселі; прагнути стати сильним, витривалим і сміливим; дотримуватися принципів здорового способу життя; поважати старших, піклуватися про молодших, жити турботами й радіощами рідних, близьких і друзів; жити у злагоді з природою, пам'ятати, що Земля — наш спільний дім.

Крім того педагогічним колективом навчального закладу проводиться робота з профілактики насильства та жорстокості серед неповнолітніх.

Це завдання реалізується за допомогою психодіагностичних обстежень, індивідуальних та групових бесід, консультацій,

психолого-педагогічних консилиумів, семінарів, виступів на батьківських зборах та годинах спілкування з учнями, випуску бюлетенів "Це потрібно знати всім", "Практична психологія". Здійснюється просвітницька діяльність з орієнтацією на здоровий спосіб життя: консультації, виступи на годинах спілкування, викладання факультативних курсів "Етика і психологія сімейного життя", "Здоровий спосіб життя", предмету "Людина і суспільство".

Практичним психологом проводиться цілий ряд заходів з питань профілактики насильства та жорстокості серед неповнолітніх:

- батьківські збори на тему "Агресивність та її прояви",;
- психолого-педагогічні семінари для класних керівників;
- психологічні практикуми для учнів з циклу "Пізнай себе";
- години спілкування на теми "Насильство та його вплив на здоров'я»";
- бесіди та консультації з підлітками, схильними до девіантної поведінки;
- випуск інформаційних бюлетенів ("Агресивність", "Попередження насильства", "Практична психологія" тощо);
- соціально - психологічний патронаж сімей;
- діагностика індивідуальних особливостей учнів, що потребують додаткової уваги.

Але найбільш практичний, результативний і суттєвий вплив на профілактику насильства та жорстокості серед неповнолітніх має сім'я.

Моральні вимоги, сформовані в сім'ї – це потужний регулятор поведінки особистості. Якісні прищеплені з дитинства, виявляються досить міцними і активно впливають на весь процес подальшого формування особистості. Емоційні задатки, що дитина отримує в процесі сімейного виховання, визначають майбутній психологічний склад людини, її моральну культуру, повагу до дорослих, жінок, турботу про молодших та пристарілих тощо.

Прогалини у сімейному вихованні, які призводять до появи категорії "важковиховуваних", доводиться так чи інакше компенсувати суспільним інститутам. Тож завданням педколективу є необхідність побороти стереотип мислення у деяких батьків, які покладають всі турботи про виховання своїх дітей лише на школу, сприяти підвищенню педагогічної культури батьків, що в свою чергу впливатиме на покращення психо-емоційного комфорту в сім'ї.

Можна стверджувати, використання перерахованих методів та прийомів роботи соціально-психологічної служби у єдності з роботою класного керівника, вчителів-предметників та батьків забезпечують оптимальні соціально-психологічні умови для розвитку особистості учня.

## **ЗАХОДИ**

на виконання Комплексної програми профілактики злочинності  
на 2007-2009 роки

1. Систематично аналізувати стан злочинності та правопорушень серед учнів

Заступник директора з виховної роботи  
Щоквартально

2. Поширити серед класних керівників методичні рекомендації, інформаційно-методичні матеріали Міністерства освіти і науки України щодо запобігання злочинності серед дітей, підлітків та учнівської молоді, дитячій бездоглядності, бродяжництву та жебрацтву.

Заступник директора з виховної роботи  
Травень - вересень 2007 року

3. Узагальнити матеріали класних керівників - переможців конкурсу «Класний керівник року».

Заступник директора з виховної роботи  
Серпень, 2007 року

4. Проводити спільні профілактичні рейди „Урок”, „Діти вулиці”, „Комп'ютерний клуб”, „Ігрові автомати”, «Підліток», „Канікули”, „Літо”, спрямовані на соціальний та правовий захист учнів, запобігання їх бездоглядності та безпритульності, профілактику правопорушень, вживання спиртних напоїв, наркотичних засобів та психотропних речовин.

Заступник директора з виховної роботи,  
соціальні педагоги, практичні психологи,  
класні керівники, батьківський комітет  
Постійно

5. Підготувати матеріали з досвіду роботи класних керівників, вчителів правознавства щодо профілактики правопорушень, превентивної освіти.

Заступник директора з НВР  
2007-2009 роки

6. Взяти участь у Всеукраїнському конкурсі творчих робіт серед учнів навчальних закладів на тему «Мої права».

Вчителі правознавства  
Квітень-травень 2008 року

7. Запровадити у варіативній складовій навчальних планів факультативні курси для учнів «Мої права», «Права людини».

Дирекція  
Вересень 2007 року

8. Проводити культурно-мистецькі акції з метою пропаганди здорового способу життя серед учнівської молоді.

Соціальні педагоги, практичні  
психологи,  
класні керівники, батьківський комітет  
2007 - 2009 роки

9. Залучати учнівську молодь до роботи в гуртках, секціях, активних форм відпочинку, дозвілля та суспільнокорисної праці.

Соціальні педагоги, практичні  
психологи,  
класні керівники, батьківський комітет  
Постійно

10. З метою залучення учнівської молоді до активного громадського життя та запобігання асоціальної поведінці проводити профілактичні молодіжні акції „Анти наркотик“, „Тверезість“, „Життя без тютюнопаління“ та інші.

Соціальні педагоги, практичні  
психологи,  
класні керівники, батьківський комітет  
2007 - 2009 роки

11. Здійснювати облік неповнолітніх, схильних до правопорушень, злочинності, бродяжництва, пияцтва, наркоманії, підтримувати зв'язок з органами виконавчої влади для забезпечення цілеспрямованої виховної та роз'яснювальної роботи серед учнів.

Заступник директора з виховної  
роботи,  
соціальні педагоги, практичні  
психологи, класні керівники,  
батьківський комітет

Постійно

12. Забезпечити своєчасне виявлення неблагополучних сімей, облік і систематичну перевірку умов утримання та виховання неповнолітніх, надання таким сім'ям адресної допомоги.

Заступник директора з виховної роботи,  
соціальні педагоги, практичні психологи,  
класні керівники, батьківський комітет

Постійно

13. Продовжити практику встановлення та розвитку зв'язків з неурядовими громадськими організаціями для підтримки програм боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Заступник директора з виховної роботи,  
соціальні педагоги, практичні  
психологи, класні керівники, батьківський комітет  
2007-2009 роки.



ЗАТВЕРДЖУЮ  
Директор

---

ПЛАН  
роботи Ради профілактики девіантної поведінки учнів  
навчального закладу

№ пп.	З м і с т р о б о т и	Дата	Відповідальний
1.	Утворити та систематично поновлювати банк даних про учнів, схильних до правопорушень.	До 15.09.	Соц.педагоги
2	Розробити систему індивідуальної та колективної роботи з учнями, схильними до правопорушень.	До 1.10.	Класні керівники
3.	В бібліотеці та в кабінеті права оформити виставку літератури з питань профілактики правопорушень.	До 20.09.	Бібліотекарі, Зав.кабінетом
4.	Організувати консультації для батьків із запрошенням лікарів, юристів, психологів.	Протягом року	Кл. керівники
5.	Систематично проводити операцію „Урок” за участю батьківського комітету, членів ради профілактики.		Голова ради профілактики
6.	Залучати до співпраці учнівський комітет (мерію) навчального закладу.	Постійно	Голова учкомітету
7.	Організувати роботу консультативного пункту для батьків	Протягом року	Заступник директора з вих.. роб.
8	Провести аналіз стану виховної роботи в групах.		Соціальний педагог
9	Провести батьківські збори із залученням членів ради профілактики.	До 20.12.	Голова ради профілактики
10	Організувати чергування членів батьківського комітету під час проведення «Вечорів відпочинку»	Протягом року	Голова БК
11	Залучати батьків до ведення гуртків, екскурсій, походів, навчально-виховної роботи в класі.	Протягом року	Кл. керівники, класні БК

12	На батьківських зборах розглядати питання правового виховання.	Постійно	Кл. керівники
13	Проводити роботу по підвищенню рівня організації змістовного дозвілля учнів, їх естетичного, правового та патріотичного виховання.	Постійно	Пед.- організатор, кл.керівники
14	Проводити інформаційно-консультативну роботу з учнями щодо запобігання і попередження правопорушень та інших негативних явищ у підлітковому середовищі.	Постійно	Практ. психолог
15	Проводити перевірку навчання, зайнятості в позачурочний час учнів, схильних до правопорушень.	Постійно	Голова РП, кл.кер., БК
16	Проводити роботу щодо надання гуманітарної, матеріальної допомоги неповнолітнім з неблагонадійних, функціонально-неспроможних сімей, які опинились у надзвичайно складних соціальних та психологічних умовах.	Постійно	Голова РП, соц.педагоги, БК
17	Проводити місячники: - Увага! Діти на дорозі!; - Правових знань та з охорони дитинства; - Соціального захисту дітей та охорони їх життєдіяльності.	Вересень Жовтень Листопад	Голова ради профілактики
18	Провести декаду профілактики шкідливих звичок.	22.11.- 1.12.04	

**Заступник директора з виховної роботи**

## З ДОСВІДУ РОБОТИ ПРАВОВОГО КЛУБУ «ФЕМІДА» ГУМАНІТАРНОЇ ГІМНАЗІЇ №5 м. КОРОСТИШЕВА ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Правовий клуб "Феміда" у гуманітарній гімназії №5 м.Коростишева Житомирської області створено з метою посилення правового виховання учнівської молоді.

Діяльність правового клубу згуртовує учнів, народжує корисні традиції, сприяє профорієнтації, виховує в учнів особистісні риси громадянина України, формує правову культуру, готує до свідомої активної участі в суспільному житті української держави.

Організаційна структура учнівського правового клубу поєднана з управлінням внутрішніх справ та відділом захисту прав та інтересів учнів «Гімназійного містечка» - органу самоврядування школярів. Діє рада клубу, використовуються різноманітні форми роботи з використанням різноманітної методики, налагоджено випуск газети «Голос Феміди».





ПОЛОЖЕННЯ ПРО КЛУБ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ  
ГУМАНІТАРНОЇ ГІМНАЗІЇ №5 м. КОРОСТИШЕВА  
"ФЕМІДА"

Мета та напрямки діяльності клубу :

- формування гармонійно розвиненої особистості;
- поєднання інтересів підлітків і суспільства;
- вивчення та популяризація правових знань, прав людини і основ громадянської освіти;
- організація і проведення правоосвітньої роботи серед учнів у гімназії;
- підготовка школярів до науково-дослідної діяльності, участі в олімпіадах з правознавства, до вступу у ВНЗ України:

- активізація роботи учнів в органах гімназійного самоуправління;
- профілактика правопорушень серед підлітків;
- вироблення практичних навичок, застосування правових знань для захисту власних інтересів та інтересів учнів гімназії;
- формування рівня правової і політичної культури учнівської молоді;
- формування навичок здорового способу життя підростаючого покоління і бережливого ставлення до навколишнього середовища.

Члени Ради клубу: Голова Ради клубу, заступник Голови Ради, секретар, шеф-інструктор, головний редактор газети "Голос Феміди", члени інтелектуального бюро, відповідальний за роботу "Правового лекторію", відповідальний за історико-правову клініку "Абітурієнт", секретар "Громадської приймальні", відповідальний за роботу "Центру організації дозвілля", відповідальний за роботу "Відділу обліку та профілактики правопорушень серед школярів", відповідальний за роботу "Центру громадських зв'язків".

У клубі «Феміда» працюють:

Прес-центр клубу - відповідає за популяризацію роботи клубу в засобах масової інформації, випуск стінної газети, організацію радіопередач; готує до випуску відповідні брошури, буклети тощо.

"Правовий лекторій" - форма правового навчання, шляхом анкетування укладається перелік питань, з яких учні хотіли б розширити та поглибити свої знання. Лекції читають учні, вчителі, юристи, працівники правоохоронних органів.

"Кінолекторій" - форма правового навчання та поглиблення знань через перегляд відеофільмів, відеоматеріалів на правову, суспільно-політичну та історичну тематику.

"Історико-правова клініка "Абітурієнт" - форма роботи з учнями, що вирішили пов'язати своє майбутнє життя з правовою діяльністю. Учні підвищують якість знань на заняттях факультативу з права, оволодівають основними поняттями курсів: "Ми - громадяни України", "Права людини", проводять консультації з молодшими учнями.

Товариство знавців історії, правознавства та суспільства працює за напрямками: дослідницька робота, участь у роботі відділень Малої Академії Наук, конкурси творчих робіт з прав людини, підготовка до олімпіад з правознавства. Участь у турнірах юних істориків дає учням можливість набуття навичок краєзнавчо-пошукової роботи, досвіду роботи з архівними документами.

"Громадська приймальня" - форма правового навчання учнів через громадську роботу. Чергові приймальні самостійно шукають відповіді на запропоновані відвідувачами питання, пропонують шляхи розв'язання конфліктів, радять як можна захистити права учнів.

"Правовий патронаж" - форма співпраці учнів у допомозі пристарілим, ветеранам війни, інвалідам, сиротам у сфері правоосвітньої діяльності; здійснення акцій "Громадянин".

Центр з організації дозвілля - займається підготовкою, організацією та проведенням змістовного відпочинку членів клубу.

Центр інтелектуальних ігор готує, організовує та проводить інтелектуально-пізнавальні ігри з історії, правознавства та громадянської освіти. Члени клубу - група інтелектуалів - проводять місячники правових знань, конкурси на звання "Кращий правознавець гімназії", ігри, турніри.

Відділ обліку та профілактики правопорушень керує об'єднанням юних охоронців правопорядку гімназії. Члени відділу проводять індивідуальні бесіди з учнями, які схильні до правопорушень, організовують рейди - перевірки життя учнів поза школою, обирають юних громадських вихователів, радять займатися в гуртках та клубах.

Центр громадських зв'язків організовує вечори-зустрічі з випускниками гімназії, які навчаються у ВНЗ країни. Створює гуртки з вивчення права серед молодших учнів, проводить змагання з правознавства, сприяє участі учнів у Днях відкритих дверей у ВНЗ, запрошує юристів до гімназії тощо.

#### СТРУКТУРА КЛУБУ «ФЕМІДА»

##### Прес-центр

##### Редакція газети «Голос Феміди»

1. Виступ по районному радіо групи правознавців, які взяли участь у III Всеукраїнському турнірі юних правознавців.
2. Підготовка статей з проблеми патріотичного виховання учнів у «Коростишівській газеті».
3. Випуск газети «Голос Феміди».
4. Оформлення плакату на тему „Клуб „Феміда" представляє...".
5. Анкетування на тему: „Чи починається демократія в гімназії”.
6. Інтерв'ю у жителів міста на тему: „Справжній громадянин: який він”.
7. Співпраця членів клубу з редакцією газети гімназійного містечка „МАЗОР”.

##### Правовий патронаж

1. Вибори голови Ради клубу Уповноваженого з прав дитини гімназії та формування комітету захисту прав дитини .
2. Створення групи підтримки і допомога у складанні передвиборчої програми кандидатів у мери „Гімназійного містечка”.
3. Учнівські збори на тему: „Привіт! Я - конфлікт!” - учні 5-6 кл. Консультації членів клубу, як вийти з конфлікту .
4. Формування агітбригад молодших учнів і виступ на тему: „Маленькі захисники правопорядку” та «Кроки до права».
5. Здійснення акцій „Громадянин: допомога престарілим , ветеранам війни, дітям - інвалідам”.

##### Товариство знавців історії,

правознавства, суспільствознавства.

1. Підготовка до районних, обласних, Всеукраїнських олімпіад з історії і правознавства.
2. Формування команд юних істориків і правознавців для участі в обласних Всеукраїнських турнірах.
3. Проведення правових брейн-рингів між класами та навчальними закладами.
4. Підготовка до захисту науково-дослідних робіт МАН на теми:
  - а) „Формування правосвідомості школярів через участь в органах самоврядування гімназії”.
  - б) „Ратифікація міжнародних договорів”.
5. „А музи не мовчали...”. Сценарій вечора, присвячений визволенню України від фашистських загарбників.
6. „Афганістан болить в моїй душі”. Літературно-музична композиція, присвячена річниці виведення радянських військ з Афганістану.
7. Голодомор 1932 -1933 рр. в Україні.

#### Правовий лекторій

1. Заняття клубу на тему „Міжнародне гуманітарне право як основа розвитку суспільства”.
2. Філософський стіл на тему: „Моральні та духовні аспекти прав дитини”.
3. „Сократівські бесіди” на правову тематику:
  - а) закон як інструмент забезпечення основних прав людини;
  - б) чи тотожні поняття рівність і рівноправність?;
  - в) порушення прав дітей – експлуатація і торгівля.
5. Правовий ринг: у кінці першого півріччя і напередодні закінчення навчального року (серед учнів 9-х класів).
6. Ділова гра „Зустріч з відомими юристами України” .
7. Створення команди для участі в обласних дебатах на тему: „Злочинність неповнолітніх починається з вулиці” .
8. Дебатні бої між учнями 9-х, 10-х кл.
9. Проведення циклу лекцій, бесід щодо дотримання прав людини і громадянина:
  - а) права та обов'язки учнів;
  - б) міжнародні документи з питань прав людини і дитини;
  - в) законодавчі акти у сфері захисту прав дитини в Україні.

#### Центр організації дозвілля

1. Подорож до м. Львова з метою ознайомлення з історичними та культурними пам'ятками;
2. Екскурсія по місцях життя і творчості Лесі Українки: м. Новоград-Волинський, м. Рівне, м. Луцьк, с. Колодязне;
3. Організація поїздок вболівальників з футболу до м. Києва на вирішальні футбольні матчі;
4. Проведення конкурсів „Кращий правознавець”, „Кращий історик” гуманітарної гімназії №5;
5. Відвідування краєзнавчого музею м. Коростишева;

6. Туристичні подорожі до лісу, озера;
7. Поїздка до гірських курортів Словаччини.

#### Центр громадських зв'язків

1. Участь членів клубу у Всеукраїнському форумі юних правознавців. ( м. Київ);
2. Зустріч зі школярами ЗОШ №1 м. Коростишева - членами гуртка „Наш край“;
3. Прес-конференція на тему: «Наші випускники - працівники правоохоронних органів»;
4. Година спілкування з працівниками районних органів юстиції;
5. Проведення циклу занять з використанням інтерактивної методики на тему „Ти і міліція“ у співпраці з працівниками кримінальної міліції у справах неповнолітніх для учнів 8 класів;
6. Співпраця зі спеціалістами Центру соціальних служб для молоді:
  - перегляд фільму „Наркоманія - чума XXI століття“;
  - перегляд фільму на тему, Продаж українських жінок в інші країни“;
  - перегляд і обговорення відео додатка до методичного посібника «Запобігання торгівлі людьми».

#### Історико-правова клініка «Абітурієнт»

1. Сприяти профорієнтації у виборі професії юриста, викладача історії.
2. Надавати допомогу учням у підготовці до вступу на юридичні, історичні факультети вищих навчальних закладів:
  - а) консультації;
  - б) підготовка до екзаменів;
  - в) підбір літератури;
3. Організовувати екскурсії до навчальних закладів м. Житомира.
4. Участь членів клубу в олімпіадах.
5. Консультації з викладачами ВНЗ, участь у днях «відкритих дверей».

### **З досвіду роботи школи правових знань «Підліток» при обласній бібліотеці для юнацтва**

Школа правових знань "Підліток" створена на базі обласної бібліотеки для юнацтва Житомирської обласної ради в 1990 році і діє на основі Положення про школу, Статуту школи та Паспорту. Керівником школи правових знань є начальник кримінальної міліції у справах неповнолітніх Корольовського РВВС м. Житомира.

Формою роботи школи правових знань "Підліток" є розгляд тем, які знаходяться в центрі загального обговорення, правові аспекти виховання підростаючого покоління. Членами школи є юнаки і дівчата віком від 15 до 21 року, читачі бібліотеки, що приймають активну участь у проведенні засідань.

Основне завдання школи - розширення кругозору учасників, формування морально-правового світогляду, розвиток ініціативи та активності, широка популяризація правових знань, юридичної літератури.

Засідання школи не обмежуються дискусіями, лекціями-бесідами, брейн-рингами, правовими діалогами, юридичними тренінгами, переглядами та



оглядами літератури, вечорами запитань і відповідей. Молодь одержує індивідуальні консультації, бере участь у міських конкурсах і турнірах знавців права тощо.

Діяльність школи правових знань "Підліток" направлена на виконання стратегічного завдання держави - збереження високого потенціалу молодого інтелекту, духовності, працездатності, репродуктивної функції молодих людей

## ПОЛОЖЕННЯ

### про школу правових знань "Підліток"

#### I. Основні завдання школи:

1. Об'єднання юнаків і дівчат, які мають інтерес до питань з правової тематики.
2. Розширення кругозору учасників засідань, формування морально-правового світогляду, розвиток ініціативи і активності, широка популяризація правових знань, юридичної літератури.

#### II. Організація і зміст роботи школи:

4. За характером діяльність школи є пізнавальною.
5. Діяльність школи здійснюється у вільний від навчання і роботи час.
6. Школа правових знань працює згідно плану роботи.

#### III. Керівництво і фінансування школи:

7. Органом колективного управління школи є рада школи, голова і заступник.
8. Рада школи:
  - здійснює практичне керівництво роботою школи, складає плани роботи;
  - забезпечує виконання планів;
  - створює необхідні умови для засідань, веде облік роботи;
  - вносить пропозиції про заохочення кращих учнів школи.

## СТАТУТ

### школи правових знань "Підліток"

Школа створена в 1990 році на базі обласної бібліотеки для юнацтва при сприянні інспекції кримінальної міліції у справах неповнолітніх Богунського та Корольовського РВВС м. Житомира.

Членами школи можуть бути особи віком від 15 до 21 року, які:

- зацікавлені тематикою засідань клубу;
- є читачами обласної бібліотеки для юнацтва;
- беруть активну участь в проведенні засідань.

Школа працює на однорічній програмі.

Засідання школи проходять у формі диспутів, дискусій, вечорів запитань і відповідей, зустрічей за "круглим" столом, вікторин, турнірів, тематичних вечорів.

На засіданні вибирається рада школи, яка здійснює практичне керівництво роботою школи.

Засідання школи проходять 1 раз на 2 місяці в приміщенні обласної бібліотеки для юнацтва, а також проводяться виїзні засідання

### **З досвіду роботи Луганського будівельного технікуму щодо правового виховання студентів**

Зміцнити й розвинути демократичну правову державу можуть громадяни, які люблять свій народ, і готові самовіддано захищати й розбудовувати Україну, мають людську гідність, національну самосвідомість, гуманістичну мораль, знають свої права і свободи та вміють відстояти їх, додержуючись законів. У зв'язку з цим, викладачі Луганського будівельного технікуму спрямовують свою діяльність на розширення і поглиблення знань про історичний розвиток незалежної держави України, намагаються сприяти розкриттю творчого та духовного потенціалу студентської молоді, спонукати її до активізації, процесу самопізнання та самотворення, що в майбутньому допоможе уникнути багатьох життєвих помилок, обрати той вид діяльності, який уможливить найповнішу самореалізацію, безпосередньо пов'язану з готовністю творчо працювати на благо Батьківщини, прагнути до свідомої громадянської позиції.

Формування правової та політичної культури студентів відбувається в дискусійному клубі «Позиція», який діє в Луганському будівельному технікумі.

В роботі клубу беруть участь студенти і викладачі всіх спеціальностей. Основними напрямками роботи клубу є:

- виховання у студентів активної громадянської позиції, як ефективного засобу підготовки до плідної життєдіяльності в умовах сучасності;
- формування загальнолюдських цінностей;
- залучення студентської молоді до процесів євроатлантичної інтеграції;
- формування у студентів комунікативних та інтерактивних навичок.

Теми для дискусій визначаються шляхом анкетування студентів різних спеціальностей (анкета додається).

Саме сьогодні дуже важливо сформувати в студентській молоді основні цінності та пріоритети їх майбутнього громадянського життя.

Єдність українського народу, визначення актуальних позитивних напрямів взаємодії всіх регіонів України для кращого майбутнього Батьківщини залишаються у полі зору ініціаторів роботи постійно діючого клубу «Позиція». На одному із засідань клубу за темою «Молодь Луганщини за демократичне майбутнє України» обговорювалися проблеми визначення місця молоді в процесах демократизації суспільства, підвищення рівня отриманих знань студентів з політології, соціології, філософії, правознавства, історії України і шляхи застосування цих знань в практичній діяльності, вміння доказувати, аргументувати свою громадянську позицію.

Крім того, розгляд питань щодо розвитку демократії в Україні проходив у формі інтерактивної гри «Дебати». Це дозволило в цікавій формі освітити проблеми демократії в Україні, показати суперечливий характер процесів, які проходять в країні, надати можливість виявити комунікативні та інтелектуальні здібності учасників гри й зорієнтувати їх в сучасних політичних проблемах. Гра відбувалася в три тури.

У першому турі кожна команда представляла свою точку зору, добираючи аргументи та докази.

Перша команда переконливо доводила, що Україна - це демократична держава, наводячи докази просування країни в демократичному напрямі. Друга команда звернула увагу на проблеми подальшого демократичного розвитку України, зупинилась на проблемах корумпованості українського суспільства, порушення принципів свободи слова, критикуючи розпочаті в Україні процеси реприватизації і, так звану, «люстрацію». І перша, і друга команди виступали переконливо, наводячи багато прикладів. Доповіді були змістовними відчувалося, що зазначені питання не залишили байдужими нікого в аудиторії.

У другому турі команди обмінювалися питаннями з метою уточнення своєї позиції та виявлення слабких місць в аргументації опонентів. Питання про здатність громадян відстоювати свої права й свободи, процес формування державотворення, мовне питання знайшли позитив і розуміння в аудиторії.

У третьому, завершальному, турі проводилася дискусія з питань розбудови демократичних процесів, результатом якої стало розроблення тезисів щодо необхідності об'єднання українського суспільства навколо єдиної національно - патріотичної ідеї.

Перша команда дійшла висновку, що наша країна стрімко рухається до нових засад демократичної держави та формує громадянське суспільство. Студенти, з урахуванням вимог сучасних євроінтеграційних перспектив розвитку показали готовність українського народу до рішучих дій та вміння досягати визначеної мети шляхом досконалих демократичних заходів. Учасники команди звернули увагу на те, що вперше в Україні формування уряду відбувалося прозоро, відкрито і супроводжувалося реформаційними процесами в усіх гілках влади.

Друга команда визначила, що в країні дійсно існує плюралізм ідей, думок, концепцій, програм і саме такий процес сприятиме утворенню принципово нових відносин між владою і суспільством.

У різноманітності методів і форм громадянського виховання пріоритетними є методи, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії влади і суспільства, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. Прикладом такого методу громадянського виховання є процес роботи дискусійного клубу, який спрямований на виховання культури мови, культури публічних виступів (переконливість, аргументація, критичне

мислення), вміння аналізувати й давати оцінку процесам суспільного життя, тобто, аналізувати події суспільного життя, прогнозувати передбачувальні наслідки на основі демократичних європейських принципів традицій і норм.

Впровадження в процес роботи дискусійного клубу інноваційних технологій та інтерактивних методів спрямоване на формування у студентів демократичного стилю мислення (нормативного, когнітивного, етичного), що сприятиме їхній активній участі в громадському житті, адаптації до нових суспільних відносин, захисту своїх інтересів і прав та прав громадян нашого суспільства.

### **Анкета учня**

#### **Шановні друзі!**

Запрошуємо Вас прийняти участь в вивченні проблем духовних цінностей і соціокультурних орієнтацій учнівської молоді.

Просимо відповісти на всі поставлені в анкеті питання. Уважно прочитайте варіанти відповідей і підкресліть ті, що відображають Вашу думку. Якщо не одна з відповідей Вас не задовольнить, напишіть свою думку окремо в спеціально відведеному рядку.

Дякуємо Вас за участь в пошуковій роботі!

#### **I. За минулі декілька років українське суспільство змінилося. Як Ви особисто ставитеся до цих змін?**

*(Підкресліть, будь ласка, один варіант відповіді).*

1. Підтримую зміни, вважаю їх прогресивними, не зважаючи на труднощі і недоліки.
2. Вважаю, що зміни були необхідні, але не такою ціною.
3. Вважаю, що зміни були необхідні, але робити їх треба було поступово, повільно.
4. Вважаю, що зміни не були потрібні.
5. Інша відповідь (напишіть) \_\_\_\_\_

#### **II. Які напрями реформування нашого суспільства Ви вважаєте самими актуальними?**

*(Підкреслити не більш трьох відповідей)*

1. Економічні реформи.
2. Розширення демократії і розвиток самоврядування.
3. Розвиток національної культури (мова, література, мистецтво).
4. Боротьба з бюрократією.
5. Політичні реформи.
6. Захист оточуючого середовища, благоустрій міста, району.
7. Розвиток засобів масової комунікації (телебачення, друк, радіо).
8. Організація нових партій і рухів.
9. Реформи в сфері освіти.
10. Соціальний захист населення.
11. Покращення міжнаціональних відносин.
12. Реформування, виборчої системи.
13. Розвиток підприємства, в тому числі молодіжного.
14. Боротьба з корупцією, криміналізацією суспільства.

15. Розробка соціальних програм, адресованих різним верстам населення.
16. Боротьба зі злочинністю.
17. Інша відповідь (напишіть)\_\_\_\_\_

### **III. Як ви ставитесь до проведення реформ в Україні?**

*(В кожному рядку підкресліть одну відповідь)*

	Реформи	Підтримую	З чимось погоджуюсь, а з чимось ні	Не підтримую	Не розумію ні суті реформ ні їх напрямку	Не можу відповісти
1	В сфері політики	1	2	3	4	5
2	В сфері економіки	1	2	3	4	5
3	В соціальній сфері	1	2	3	4	5
4	В сфері освіти	1	2	3	4	5

### **IV. Ваша особиста орієнтація на той чи інший політико-ідеологічний напрям?**

*(Підкресліть одну відповідь)*

1. Національно-радикальне.
2. Національно-демократичне.
3. Соціал-демократичне.
4. Ліберальне.
5. Християнсько-демократичне.
6. Націонал-соціалістичне.
7. Соціалістичне.
8. Комуністичне.
9. Інше (напишіть)\_\_\_\_\_

### **V. Назвіть регіон, в якому відбуваються події, які цікавлять особисто Вас?**

*(Підкресліть лише одну відповідь)*

1. Події за кордоном.
2. Україна.
3. Область.
4. Місто.
5. Район.
6. Не цікавлюсь зовсім.
7. Не можу відповісти.

### **VI. Що в сучасних умовах Вас турбує найбільше?**

*(Підкреслити не більш трьох відповідей)*

1. Безконтрольне підвищення цін.
2. Зниження рівня життя.
3. Занепад моралі зростання злочинності.
4. Загроза безробіття.

5. Невпевненість в завтрашньому дні.
6. Некомпетентність правлячих структур.
7. Розкол церкви.
8. Поява багатих людей.
9. Низький інтелектуальний рівень суспільств.
10. Вирішення політичних проблем екстремістськими методами.
11. Низький рівень культури молоді.
12. Інше (напишіть, що саме) \_\_\_\_\_

**VII. В процесі формування особистості на неї впливають багато суспільних інститутів. Які з них найбільш впливові на Вашу думку?**

*(Підкреслити не більш трьох відповідей)*

1. Сім'я.
2. Освіта (школа, ПТУ, технікум, ВУЗ).
3. Релігія (церков).
4. Держава.
5. Політичні партії.
6. Засоби масової інформації (телебачення, друк, радіо).
7. Етнокультурні особистості.
8. Коло друзів.
9. Інші (напишіть) \_\_\_\_\_

**VII. Як Ви вважаєте, які засоби позитивно впливають на життєдіяльність людей і є найбільш ефективними?**

*(Підкреслити не більш п'яти відповідей)*

1. Торгівля на ринку.
2. Праця на дачі, присадибній ділянці.
3. Вирощування овочів, фруктів на продаж.
4. Спекуляція валютою.
5. Крадіжки, рекет.
6. Робота на державних промислових підприємствах.
7. Робота по сумісництву в декількох місцях.
8. Брак з матеріально забезпеченою людиною.
9. Перекваліфікація, перенавчання.
10. Зменшення особистих потреб.
11. Своя справа.
12. Робота в фірмах.
13. Звернення в різні інстанції для отримання допомоги.
14. Досягнення максимального професіоналізму в межах своєї спеціальності.
15. Організація акцій протесту (страйків, демонстрацій).
16. Пошук внутрішніх резервів (матеріальне взаємодопомога, підтримка).
17. Виїзд за кордон.
18. Відсоткові внески в комерційні банки, фінансові структури.
19. Гуманне, милосердне підношення до соціально-незахищених людей.
20. Віра в Бога.
21. Гуманітарна допомога.
22. Інша відповідь (напишіть) \_\_\_\_\_

### **Література**

1. Методика організації виховної роботи в професійно-технічному навчальному закладі. Методичний посібник. – Хмельницький, 2007.
2. Виховні технології. Шкільний світ. – К., Редакція загально педагогічних газет, 2004.
3. Основні орієнтири виховання учнів навчальних закладів України. – Тернопіль, Навчальна книга – Богдан, 2008.
4. Педагогічна профілактика девіантної поведінки неповнолітніх. Орієнтовна програма для системи післядипломної педагогічної освіти. – К., 2007.